

In de voetsporen van Jezus

Kruiswegstaties

PG Nijmegen

1 maart 2023

Ds Wouter Slob

Via Dolorosa

- Lijdensweg van Jezus
 - Van Paleis van Pilates naar Golgotha
- Belangrijke pelgrimsplek
 - Ultieme relikwie: dichtbij het lijden van Christus
- Route bestaat nog
 - Althans in reconstructie
 - Want ook in Jeruzalem is het nodige veranderd in de loop der tijden
 - In 70 na Christus is de stad in de brand gestoken
 - En dus veel verloren gegaan
- In de middeleeuwen mogelijk twee concurrerende routes
- Paus Clemens VI stelt huidige route vast (1342)
 - En belast Franciscanen met beheer
 - Die er zeker al sinds 1220 aanwezig zijn
 - Franciscus bezoekt Jeruzalem

וַיֵּאמֶר דָּוִד לְהוֹדוּתָהּ

طريق الآلام

VIA DOLOROSA

Station No. 9
ST. HELEN COPTIC CHURCH

COPTIC ORTHODOX
ST. ANTHONY COPTIC CHURCH

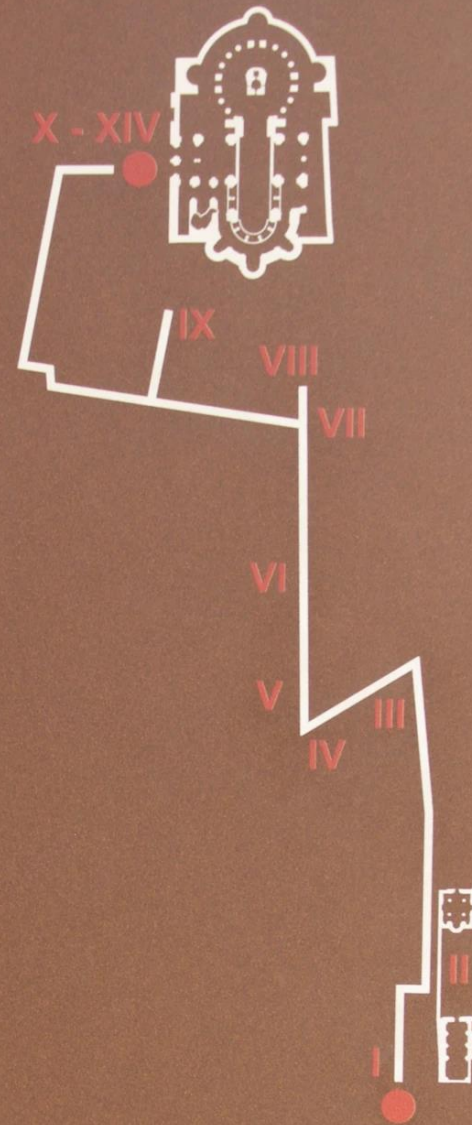

ΘΕΟΡΡΥΤΗ ΔΙΑΤΗ ΠΑΝΘΟΘΕΝΤΙ ΔΕΣΠΟΤΗ ΧΡΙΣΤΩ

الحُكْم على يسوع بالموت
ישוע נידון למוות	I	Jesus is condemned to death
Gesù è condannato a morte
يسوع يحمل صليبه
ישוע נושא את הצלב	II	Jesus carries his Cross
Gesù è caricato della croce
يسوع يقع للمرة الأولى
ישוע נופל בפעם הראשונה	III	Jesus falls for the first time
Gesù cade per la prima volta
يسوع يلاقي أمه الكتيبة
ישוע פוגש את אמו מרים	IV	Jesus meets his mother, Mary
Gesù incontra Maria sua madre
سمعان القيروانيّ يساعد على حمل الصليب
שמעון מקيرנה עוזר לשאת את הצלב	V	Simon of Cyrene helps carry the Cross
Il Cireneo aiuta a portare la croce
فيريونيكّا تمسح وجه يسوع بمنديل
ורוניקה מנגבת את פניו של ישוע	VI	Veronica wipes the face of Jesus
La Veronica asciuga il volto a Gesù
يسوع يسقط أرضاً للمرة الثانية
ישוע נופל בפעם השנייה	VII	Jesus falls for the second time
Gesù cade per la seconda volta
يسوع يلاقي النساء القديسات
ישוע פוגש את הנשים הצדקניות	VIII	Jesus meets the women of Jerusalem
Gesù incontra le pie donne
يسوع يقع للمرة الثالثة
ישוע נופל בפעם השלישית	IX	Jesus falls for the third time
Gesù cade per la terza volta
يسوع يُعزى من ثيابه ويُسقى خلًا ومرارة
מפשיטים את ישוע מבגדיו	X	Jesus is stripped of his garments
Gesù è spogliato
يسوع يُسתר على الصليب
מסמרים את ישוע לצלב	XI	Jesus is nailed to the Cross
Gesù è inchiodato in croce
يسوع يُسلمُ الروحَ على الصليب
ישוע מת על הצלב	XII	Jesus dies on the Cross
Gesù muore sulla croce
يسوع يُنزلُ عن الصليب
מורידים את ישוע מהצלב	XIII	Jesus is taken down from the Cross
Gesù è deposto dalla croce
يسوع يوضع في القبر
ישוע נקבר	XIV	Jesus is buried
Gesù è sepolto

Pelgrimage naar Jeruzalem

- 335: Bouw Heilig Grafkerk
 - Op bevel van keizer Constantijn
 - Eerste christelijke keizer van het Romeinse Rijk
 - Daaraan voorafgaand: bezoek van Helena aan Jeruzalem
 - Moeder van Constantijn
 - Ontdekt Heilig Kruis en Heilig Graf
 - Volgens de verhalen
- Huidige kerk uit 1149
 - Gebouwd door kruisvaarders
 - Na in 1009 volkomen te zijn gesloopt door kalief Al-Hakim
- Jeruzalem wordt inzet van kruisvaarten
 - Mogelijkheden tot pelgrimage afhankelijk van zeggenschap over Jeruzalem

Kruiswegstaties

- Pelgrimage naar Jeruzalem niet altijd mogelijk door kruistochten
 - Maar zeker niet duurzaam onmogelijk
 - Ook niet onder Islamitisch bewind
 - Hele 'toeristenindustrie'
 - Vanuit Italië: Venetië, Genua
 - In Palestina: Franciscanen, Johannieters
 - Niet ieder kon zich dat veroorloven
 - Thuis 'na-beleven' van pelgrimsverslagen
 - Inclusief doorwaken, traplopen, etc.
 - Ontwikkeling 'pelgrimage *light*'
 - Kruiswegstaties!

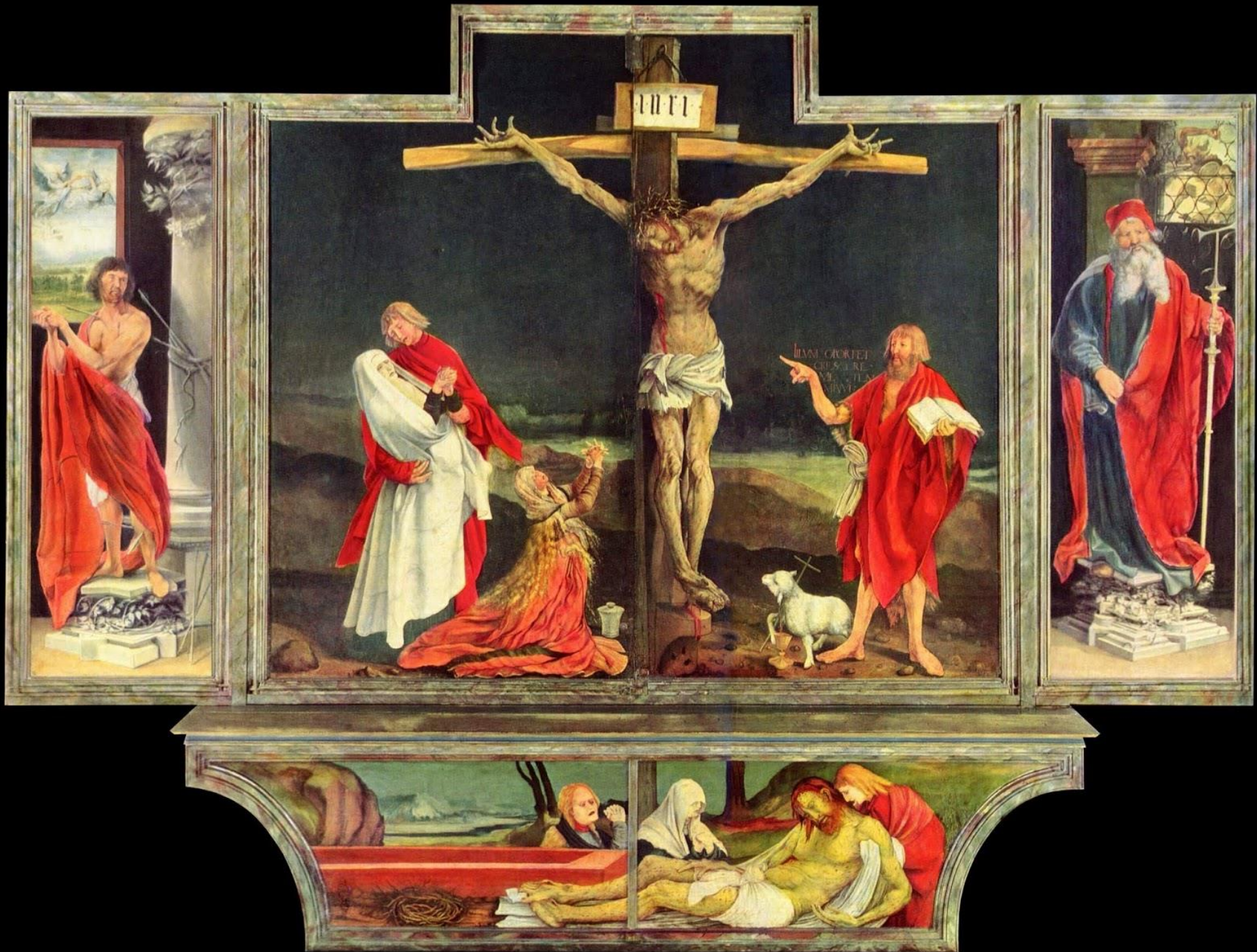
Eigentijdse beleving

- In de loop van de middeleeuwen:
 - Persoonlijke devotie wordt belangrijker
 - Waar ook emancipatoir motief in verscholen is
 - Doorleefde devotie laat zich niet zomaar officieel de wet voorschrijven
 - En dus kun je onder het gezag van de kerk uit...
 - Opkomst armoedebewegingen
 - Vooral succesvol in opkomende steden
 - Waldenzen, Franciscanen
 - Persoonlijke keuze van belang
 - Tegenover: kerk heeft monopolie op relatie met God
 - (Op-)offering onderstreept de keuze
 - Armoede-ideaal: bezit is niet zaligmakend
 - Identificatie met lijden

Deelname aan het lijden

- Historische afstand met Christus overbrugd
 - Sacrament van de eucharistie is ‘onbloedige herhaling van offer van Christus’
 - In sacrament is Christus aanwezig
 - En hebben wij deel aan het mysterie
- Of is dat een te gemakkelijke geruststelling?
 - En vereist persoonlijke keuze ook eigen ervaring?
 - Lijden van Christus gaat ook over ónze zonden
 - Lijdensverhaal noopt tot bekering
 - ‘Subjectieve’ verzoeningsleer van Abélard (vs ‘objectieve’ van Anselmus)
 - Afbeeldingen brengen de confrontatie tot stand
 - [The Passion of the Christ (2004) probeert iets soortgelijks
 - Fysieke reactie is de bedoeling]

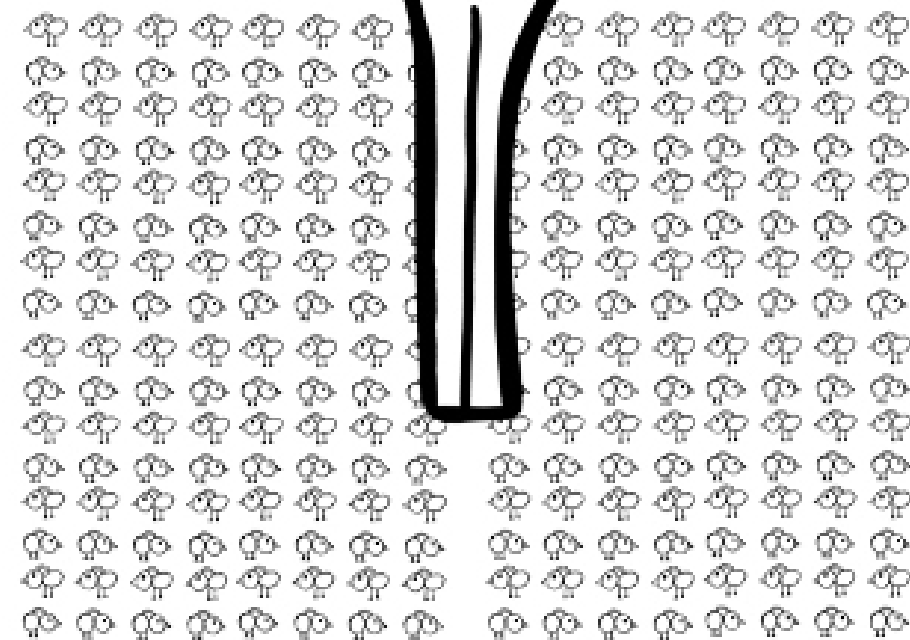
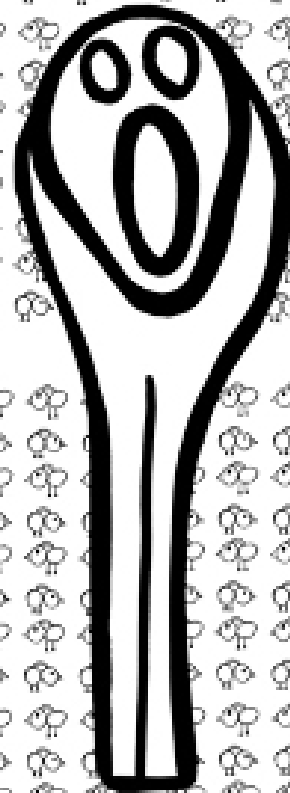
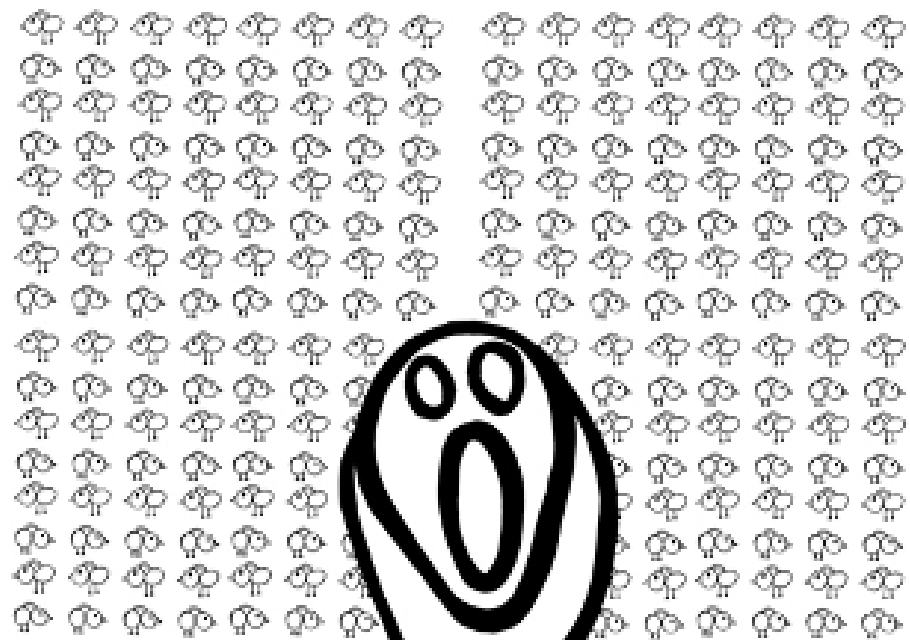
Institutionalisering kruisweg

- Paus Benedictus XIII (1726): volgen kruisweg zelfde aflaat als pelgrimage (!)
- Paus Clemens XII (1730-1740): stelt veertien staties vast
- Paus Benedictus XIV (1741): kruisweg verplicht in iedere RK kerk
- Paus Johannes Paulus II (2004): aanpassing van de staties
 - Althans poging om de verzameling 'bijbelser' te maken
- RK: kruisweg wordt op Goede Vrijdag gelopen
 - Met steeds bijpassende gebeden bij iedere statie
 - Steeds beginnend met: "We aanbidden u, o Christus, en we zegenen u. Want door uw heilig kruis hebt u de wereld verlost."

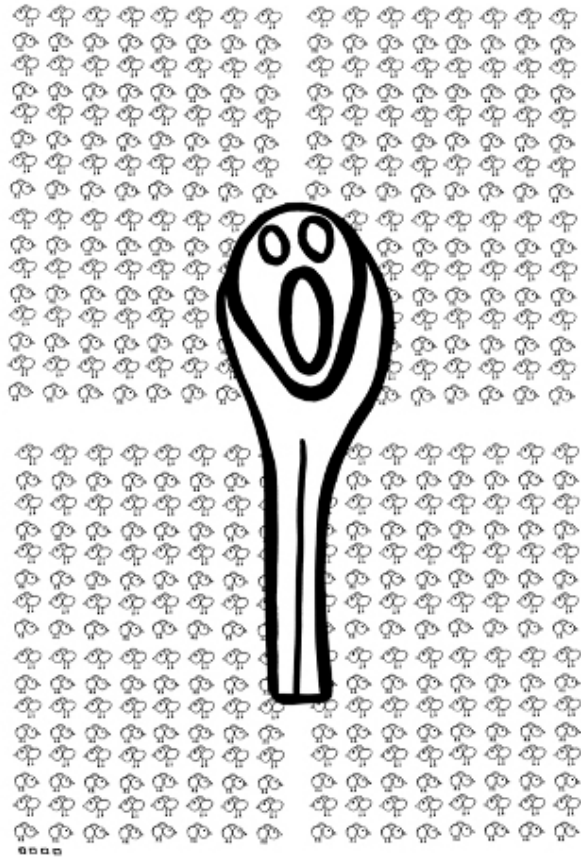
Veertien staties

- Collectie Ignace Schretlen
 - Huisarts in ruste
 - Kunstenaar
 - Maakte zelf tien kruiswegen
 - Verzamelaar kruiswegmateriaal
 - Overgedragen aan Katholiek Documentatie Centrum Nijmegen
- Kruisweg zeer vaak verbeeld
 - Als onderdeel van de liturgie
 - Religieus gekleurd
 - Als beeldmerk van lijden
 - ‘Eigentijdse metafoor voor lijden’ (Schretlen)
 - Als iconografisch model
 - Meer ‘in gesprek’ met traditie dan deel daarvan
- [Verschillende versies doen ergens geweld aan, aan oorspronkelijke serie]

1. Jezus wordt ter dood veroordeeld

- Ignace Schretlen
- 2002

2. Jezus neemt het kruis op zijn schouders

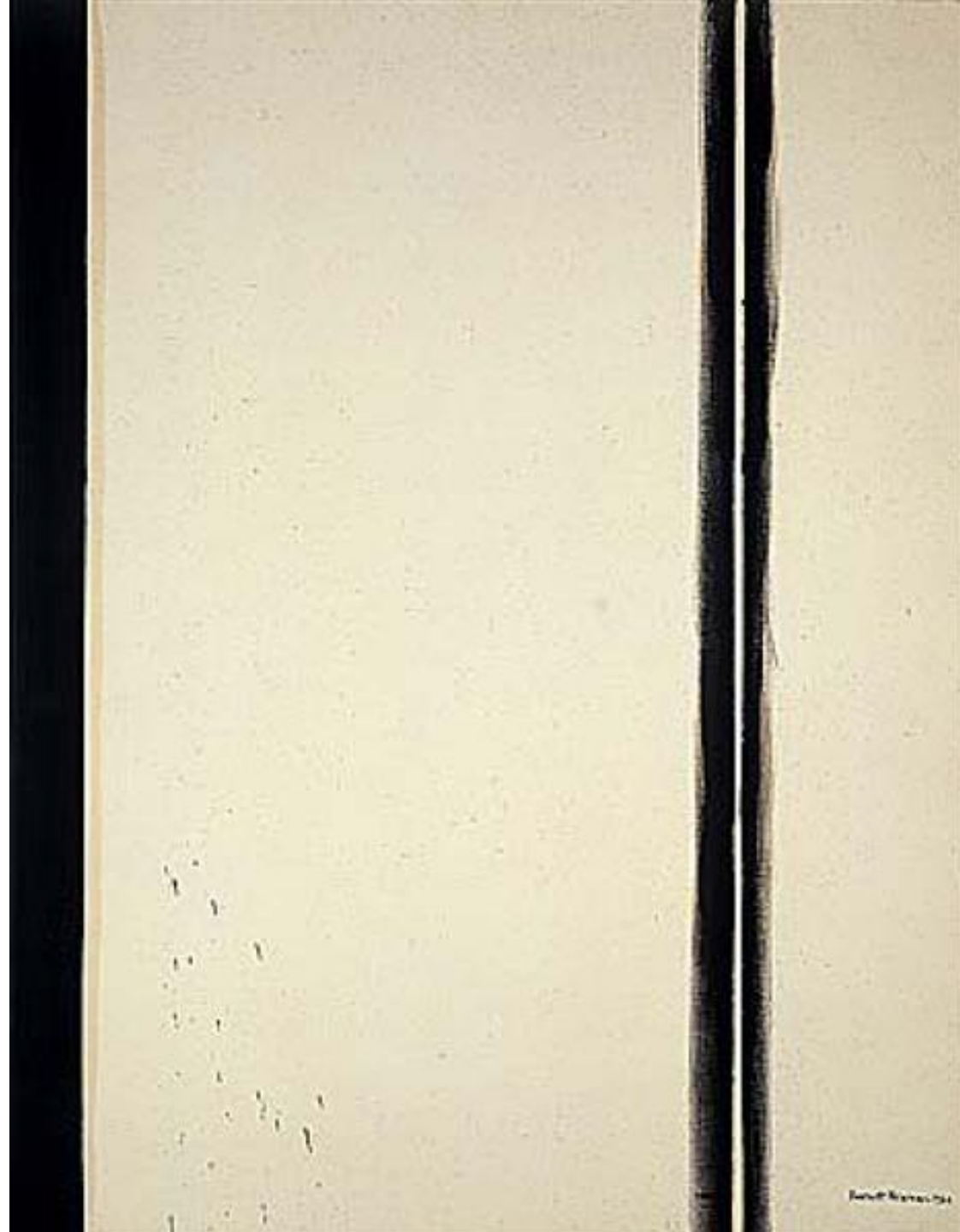
- Ongesigneerd
- Vermoedelijk 1910/1920
- kapel van het oude Sint Antoniusziekenhuis te Utrecht

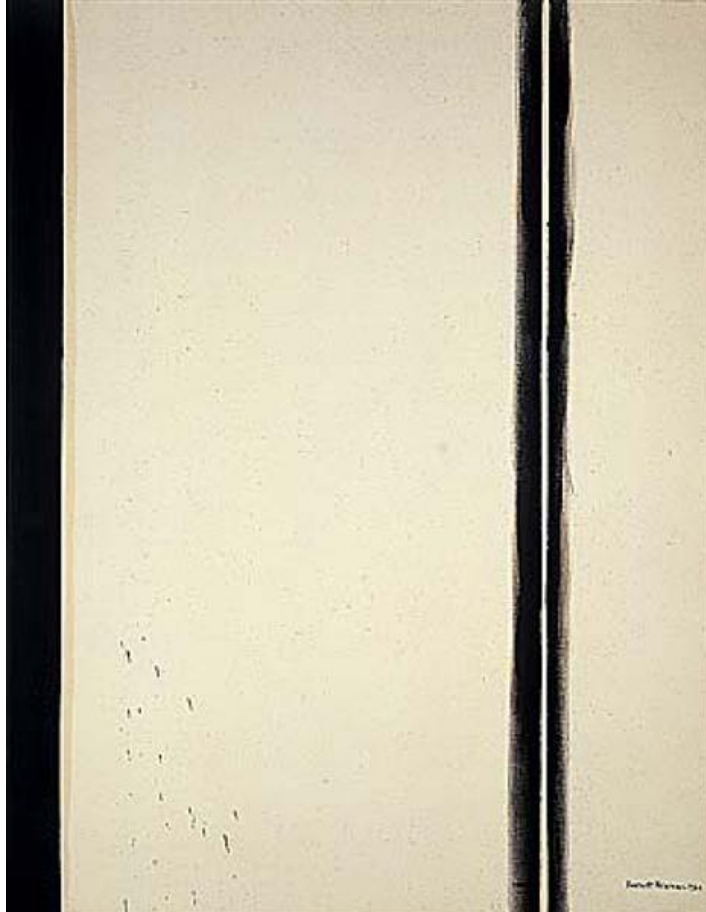
3. Jezus valt voor de eerste maal

- Chris Woods
- Station 3: Jesus Falls For The First Time
- Oil on Panel, 16 X 12 inches, 1995
- St. David's Anglican Church in Vancouver

4. Jezus ontmoet zijn bedroefde moeder

- Barnett Newman
- The Stations of the Cross: Lema Sabachthani
- 1958-1966
- 4th station

5. Simon van Cyrene helpt Jezus

- Adam Kraft
- 1487-1490
- Nürnberg
- Eén van de oudste kruiswegen
 - Nog met zeven staties

6. Veronica droogt het aanschijn van Jezus af

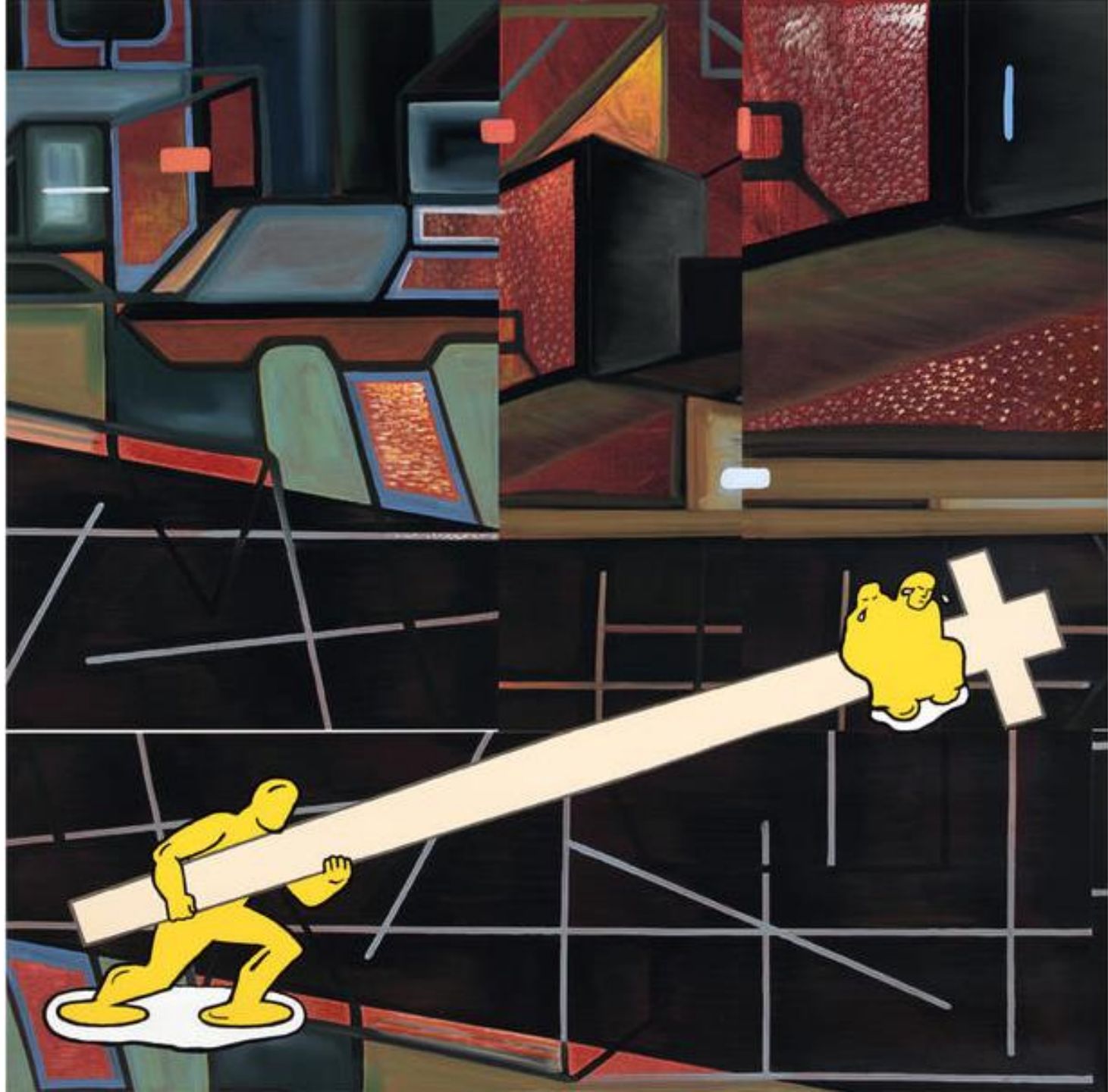
- Jac. Maris en Els Tervoort
- Keramiek
- Kruisweg op de Kapelberg
- Bergharen

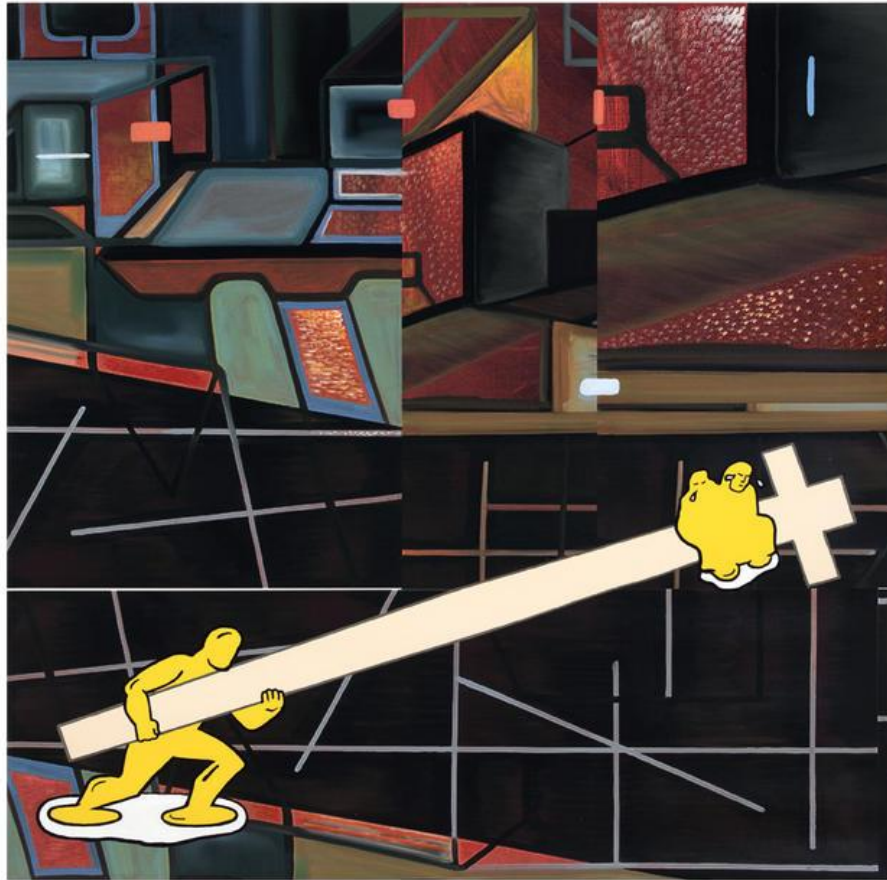
7. Jezus valt voor de tweede maal

- Jan Toorop
- 1917
- St. Bernulphus, Oosterbeek
- Zelfportret (rechts) achter schilderes Mies Elout-Drabbe.

8. Jezus troost de wenende vrouwen

- Kamagurka
- 2012
- Gemaakt voor Kruisherhotel, Maastricht

9. Jezus valt voor de derde maal

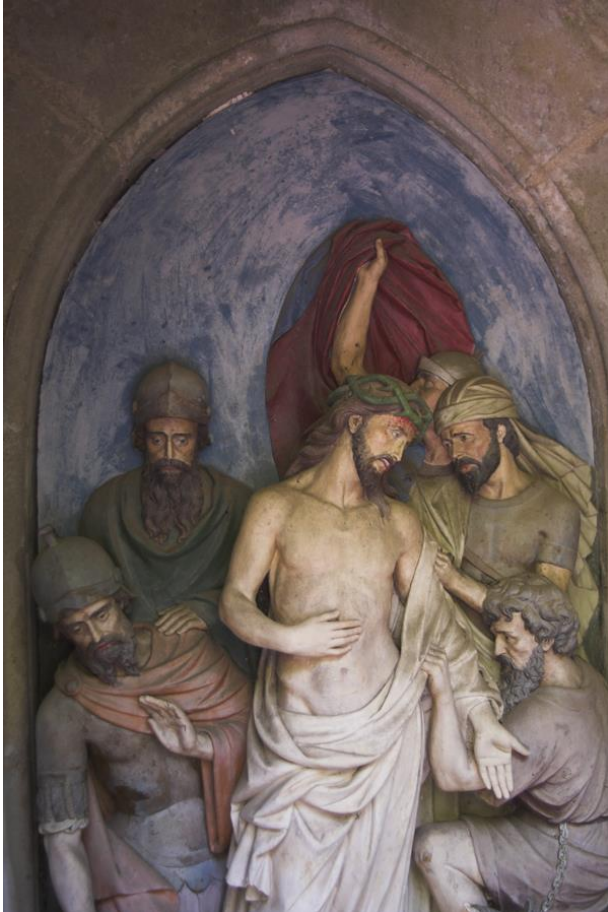

- Karl Francke (reliefs)
 - Bernhard Botterschulte (opbouw)
- 1990
- Kreuzweg Heede

10. Jezus wordt van zijn kleren beroofd

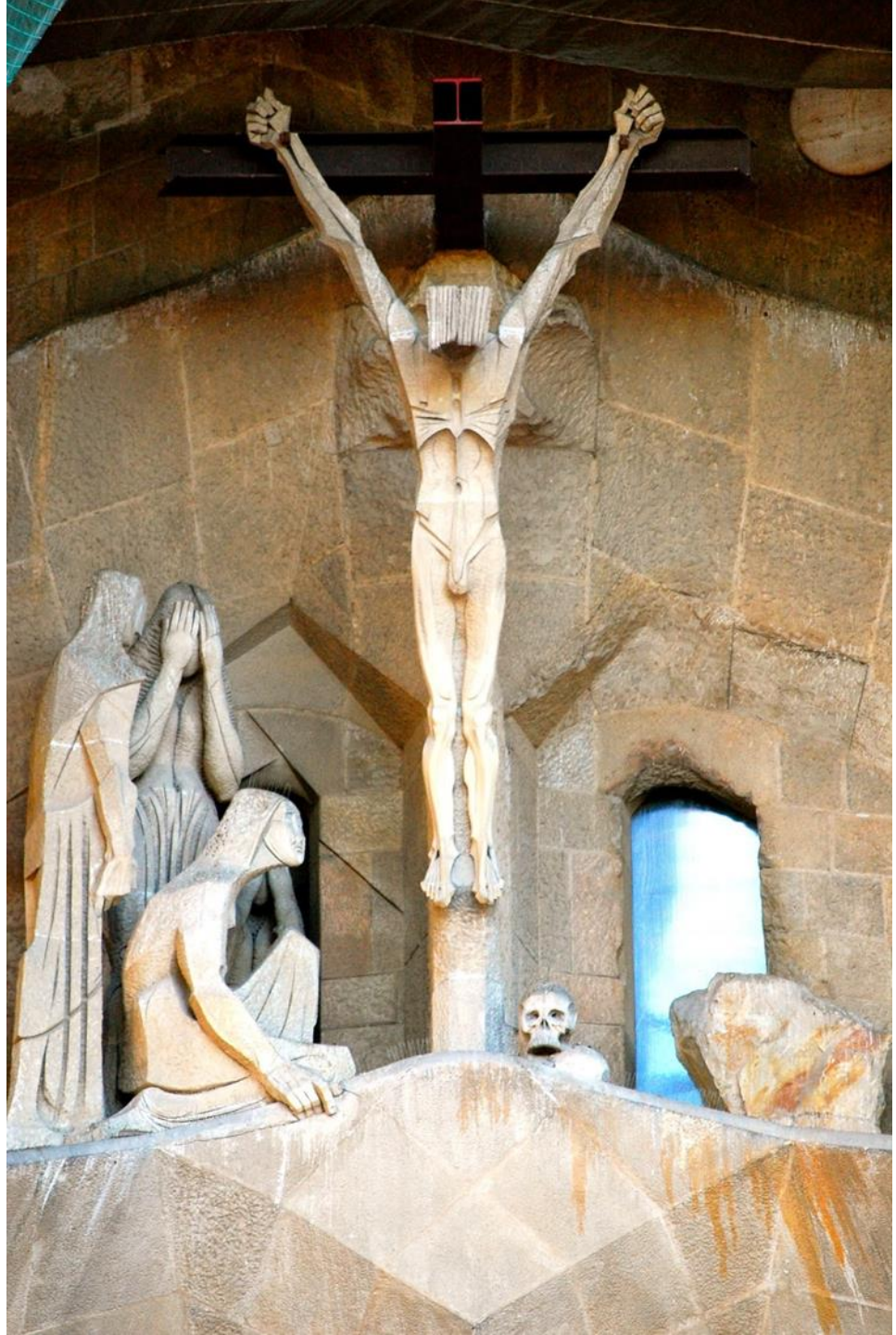
- Rocamadour
 - Oude pelgrimsplaats Dordogne
 - Met lange kruisweg
- 1865-1886

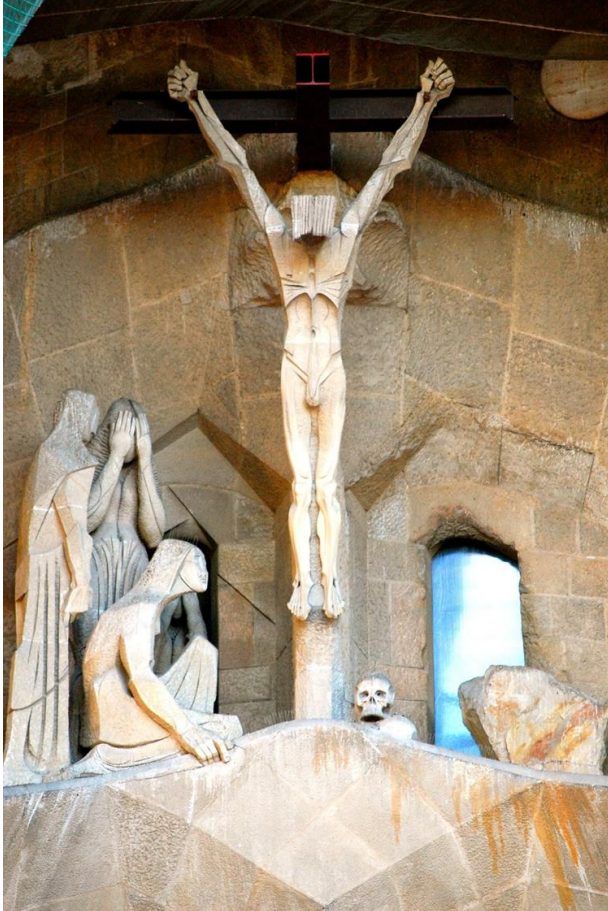
11. Jezus wordt aan het kruis genageld

- Hermann Nitsch
- 2001
- Performance
- Frankfurter Schirn

12. Jezus sterft aan het Kruis

- Joseph Subirachs
- Sagrada Família, Barcelona
 - Westfacade
- 1987-

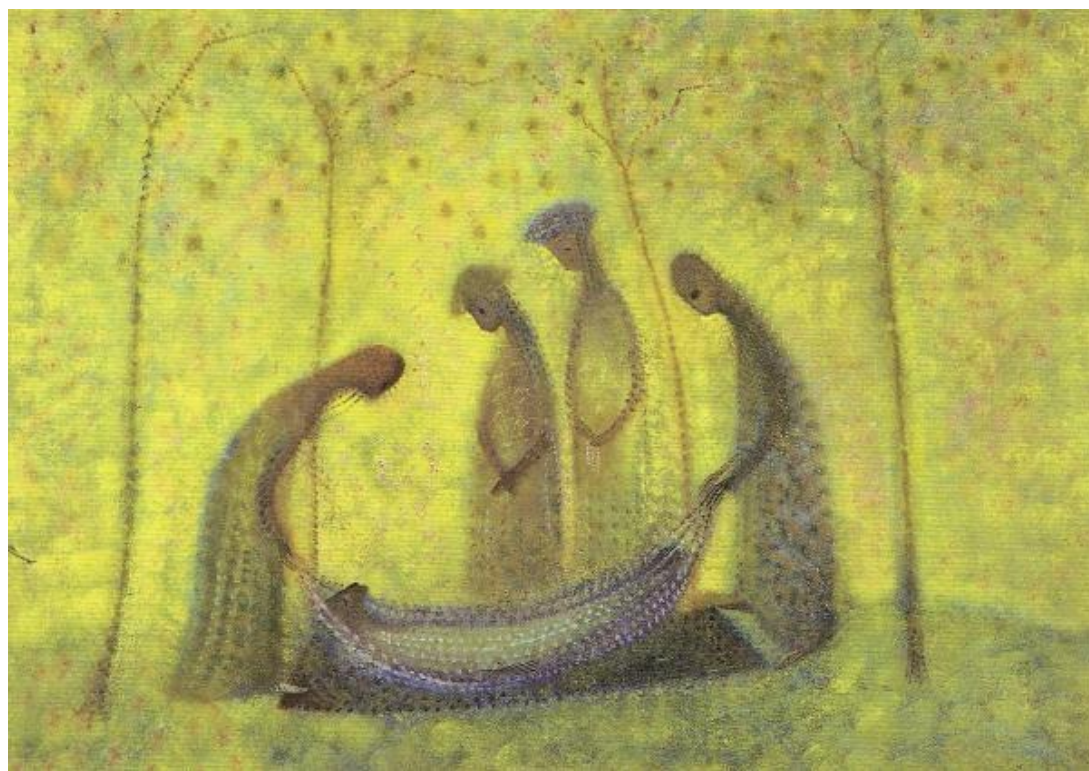
13. Jezus wordt van het kruis genomen

- Ted Felen
- 1962/1963
- Gemaakt voor Maria ten Hemelopneming in Nijmegen (1960)
 - Afgebroken
 - Kruisweg daarna in Dominicuskerk, Nijmegen

14. Jezus wordt in het graf gelegd

- Aad de Haas
- 1946-1949
- St. Cunibertuskerk te Wahlwiller

Oorspronkelijke staties

1. Jezus wordt ter dood veroordeeld
2. Jezus neemt het kruis op Zijn schouders
3. Jezus valt voor de eerste maal
4. Jezus ontmoet Zijn Heilige Moeder
5. Simon van Cyrene helpt Jezus het kruis te dragen
6. Veronica droogt het aangezicht van Jezus af
7. Jezus valt voor de tweede maal
8. Jezus troost de wenende vrouwen
9. Jezus valt voor de derde maal
10. Jezus wordt van Zijn klederen beroofd
11. Jezus wordt aan het kruis genageld
12. Jezus sterft aan het kruis
13. Jezus wordt van het kruis afgenomen
14. Jezus wordt in het graf gelegd

Aanpassing 2004

1. Jezus bidt op de Olijfberg
2. Jezus, verraden door Judas, wordt gearresteerd
3. Jezus wordt veroordeeld
4. Petrus verloochent Jezus
5. Jezus wordt berecht door Pilatus
6. Jezus wordt gegeseld en met doornen gekroond
7. Jezus neemt het kruis op
8. Simon van Cyrene helpt Jezus het kruis dragen
9. Jezus ontmoet de vrouwen
10. Jezus wordt aan het kruis genageld
11. Jezus belooft het Koninkrijk aan de goede rover
12. Jezus spreekt tot zijn moeder en zijn discipel
13. Jezus sterft aan het kruis
14. Jezus wordt in een graf gelegd